

Tingene som taler til oss

Det karakteriske ved objekter og «ting» er at de lever lenger enn oss. De inneholder egne fortellinger der gjenstanden får nye betydninger i nye historiske sammenhenger.

Et eksempel på dette kan du finne på nettstedet ted.com/talks. Her forteller Neil MacGregor, direktør for British Museum, om Kyros-sylindren, en liten leirgjenstand, funnet i 1879 i det som i dag er Irak. Sylindren er nå på museet i London og er en stemme fra 2600 år tilbake. Da hadde Kyros beseiret Babylon og var blitt hersker over det nye, store Perserriket som strakte seg fra India til dagens Europa. På sylindren er det nedtegnet et dekret fra perserkongen. I motsetning til tidligere herskere stadfester Kyros grunnleggende menneskeretter for de ulike folkeslagene i det store persiske imperiet. Han lar sine innbyggere få beholde sine språk, religioner, kultur og templer. De som var tvangsflyttet til Babylon, kunne få reise tilbake til sine opprinnelige hjem og dyrke sine språk, tro og kultur.

Kyros-sylindren betegnes som et av historiens første frihetsbrev samtidig som det er et uttrykk for en klok strategi som skulle holde det enorme, multikulturelle imperiet sammen.

Museumsdirektøren lar oss så følge gjenstanden gjennom historien. Arkeologenes funn i 1879 fører til diskusjon om hvordan teksten skulle tolkes, blant annet sett i forhold til gamle hebraiske skrifter fra samme tid. Rundt første verdenskrig ble sylindrens budskap igjen brukt i forbindelse med Balfourerklæringen og spørsmålet om jødernes rett til en egen stat i Palestina noe som senere førte til opprettelsen av staten Israel. Senere, under ulike regimer i Iran, både under sjahen og det nye prestestyret, ble sylindren brukt til å aktualisere historiske linjer, fortolkninger og ærerik kulturarv, ofte ut i fra ulike formål. Krigen mellom Iran og Irak på 1990-tallet var på mange måter en parallell til striden mellom Babylon og Persia over 2000 år tidligere der sylindrens budskap hadde en viktig plass. For tre år tilbake var sylindren igjen tilbake og vist fram i Teheran, noe som både skapte debatt og ble brukt av både kritikere og tilhengere av

dagens iranske regime.

Nærhet til materialet gir kunnskap

Universitetsmuseet i Bergen forvalter mange gjenstander i sine natur- og kulturhistoriske samlinger. Om kanskje ikke alle har en slik dramatisk historie som Kyros-sylindren, har også våre «ting» fra både natur- og kulturhistorien sine særegne fortellinger. Museets oppgave er å hente fram og fravriste disse hemmelighetene gjennom blant annet forskning, dokumentasjon og forvaltning av samlingene. Men den nye kunnskapen og fortellingene får først nytt liv når de deles med andre, gjennom formidling og undervisning og sett i lys av vår tid.

Universitetsmuseets tre hovedoppgaver er samlingsforvaltning, forskning og formidling. Disse oppgavene skal både rendyrkes og skjøttes hver for seg, men får også sin mening ved å virke sammen. Skulle vi beskrevet vårt museum som en bedrift kunne vi ha kalt denne sammenhengen som vår «produksjonslinje». Nå er ikke museet akkurat en bedrift, men en kunnskapsinstitusjon. Hvordan vi henter fram og kommuniserer kunnskap er ikke så rettlinjert og produktstyrt. Men det fins også likheter. Som i en bedrift er det avgjørende for suksess eller ikke at vi har flyt i vår «produksjonslinje» slik at våre oppgaver og ressurser spiller sammen.

Som museum er vårt utgangspunkt «tingen» og nærheten til materialet, enten det er en plante i herbariet, et hesteskjelett, en spydspiss fra steinalderen eller en stavkirkeportal. Museet skal nettopp være en arena for den kunnskapen vi kan hente ut av disse tingene og for hva de kan fortelle oss. Med basis i våre samlinger utvikler, tolker og analyserer vi oss fram til nye resultater og erkjennelser med referanse til tidligere kunnskap om emnet. Ikke minst skal kunnskapen deles med andre enten det er andre museums- og universitetskolleger, ulike beslutningstakere, barn og unge eller det allmenne publikum. Slik gir den historiske gjenstanden ny, spennende kunnskap til hver enkelt av oss, og til samfunnet og vår samtid. Som historien om Kyros-sylindren viser er ikke dette en ferdig definert kunnskap. Det er bare et nytt steg i

den evige kunnskapsprosessen som gir nye resultater og synspunkt, og som forhåpentligvis blir benyttet positivt til å utvide og berike både hver og en av oss og som bidrag til samfunnsutviklingen.

Et mangfold

Universitetsmuseet formidler på mange måter i museet, først og fremst gjennom våre utstillinger. Men vi er også på en rekke andre arenaer som gjennom ulike arrangement, omvisninger, rundturer, media og ved å publisere på nett, tidsskrift, bøker – slik som denne årboken. I årets utgave presenterer vi et lite knippe av artikler skrevet både av eksterne bidragsyttere og forfattere fra eget hus.

Arent Greve og sønnen Jan bygde opp en av de største og viktigste samlingene av naturgjenstander, kunst, mynter og medaljer i Bergen på slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet. I artikkelen *Forløparen til Bergens Museum?* stiller UiB - historikerne Runar Jordåen og Kenneth Bratland spørsmålet om den spennende og ukjente Greve-samlingen var et kuriosakabinett eller var det første eksempel på en mer «vitenskapelig» orientert samling og som peker mot Bergens Museum. Arkeolog Arne Larsen, ved Bryggen Museum gikk bort i februar i år. Han hadde da nærmest gjort ferdig artikkelen *Blod og vann fra Canterbury* som vi er glad for å kunne publisere. Artikkelen handler om en dekorert ampulle av bly funnet på Bryggen med bilder som viser erkebiskop Thomas Becketts martyrium i katedralen i Canterbury i 1170. Funnet kaster lys over både Thomas-kulten og mer generelt over pilegrimen i Bergens middelalder.

Hvordan flytte på titusentalls av museumsgjenstander, hvor noen er så skjøre at de nesten ikke kan røres på? Dette skriver Marie-Louise Lorentzen om i sin artikkel *Samlinger på flyttefot* der hun presenterer noe av utfordringene museet møter når materiale fra både kultur- og naturhistorie nå flyttes over i flunken- de nye sentralmagasin.

I sin artikkel *Overvaking av slåttemarka i Gjuvslandslia* dokumenterer botaniker Mary Losvik variasjoner og endringer i landskapsvernområdet Varaldsøy i Sunnhordland. I artikkelen *Vannelskende*

insekter i Finnmark får du et lite innblikk i feltarbeidet til Artsprosjektet. Mer enn 70 ukjente insektarter i Finnmark, til nå antakelig ukjent for vitenskapen, er noen av resultatene fra dette samarbeidsprosjektet. Forfatterne kommer fra universitetsmuseene i Trondheim, Oslo og Bergen; Trond Andersen, Torbjørn Ekrem, Gunnar Mikalsen Kvifte, Steffen Roth, Geir Søli og Elisabeth Stur.

Bildesymboler fra botanikken og zoologien er temaet botaniker Dagfinn Moe skriver om i artikkelen *Det nye Jerusalem*, et gammelt maleri fra 160-årene i Urnes stavkirke. Universitetsmuseet i Bergen har i dag en omfattende lavsamling på over 87 000 eksemplarer. Om dette og om lav som en lite undersøkt gruppe av vekster, kan du lese mer om i artikkelen *Lav-vekster med flere ansikter* av Tor Tønsberg og Per Magnus Jørgensen. Var kvernstein fra Norge en del av den omfattende vareutvekslingen mellom Norge og Island, Shetland og Færøyene i tidligere tider? Dette ville geologene Øystein Jansen og Irene Baug se litt nærmere på. Resultatet av oppdraget i Vesterled kan du lese om i artikkelen *I Vesterled - på jakt etter norsk kvernstein*.

Christoffer Schander begynte som ny direktør for Universitetsmuseet i 2011. Han døde dessverre etter alt for kort tid, i februar i 2012, etter å ha vært i stillingen i bare vel et halvt år. Schander gikk inn i arbeidet med stort engasjement, han samtalte med mange på museet og begynte å formulere sine visjoner for museets videre utvikling. Hans samboer Karin Pittman fikk innblikk i noe av dette og deler det i Årbokens siste artikkel: *Å modernisere et museum*.

Takk

Vi takker alle forfattere og medvirkende for innsatsen med denne utgaven. En spesiell takk til kollega Vedis Bjørndal som nok en gang har tatt korrektur og oversettelse, og til Sturla Bang for grafisk formgivning. Vi håper du får glede av Årbok for Universitetsmuseet i Bergen 2012 Du kan også lese boken på museets nettsider.

Jo Høyér, redaktør

